

NORGES HØYESTERETT

Den 23. oktober 2014 avsa Høyesterett dom i

HR-2014-02070-A, (sak nr. 2014/1438), straffesak, anke over dom,

A AS

(advokat Ingvald Falch)

mot

Den offentlige påtalemyndighet

(førstestatsadvokat Harald Grønlien)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Matheson**: Saken gjelder inndragning av fangstverdi hos fartøyeier på grunn av brudd på regler om rapportering av fiske.
- (2) Haugaland og Sunnhordland politidistrikt utferdiget den 8. april 2013 forelegg mot skipperen på M/S A, B, for overtredelse av havressursloven § 62, jf. § 36 med tilhørende forskrifter. Forelegget knyttet seg til to forhold: Han hadde i perioden 27. september til 10. oktober 2012 under fiske etter sild og havbrisling i Nordsjøen og Skagerak, ved tre anledninger unnlatt å sende daglig melding om fangst til Fiskeridirektoratet. Videre hadde han av en totalt landet fangstmengde på 306 032 kilo fisk underrapportert 66 032 kilo. Avviket motsvarte en verdi på 164 443 kroner. Skipperen ble forelagt en bot på 30 000 kroner, subsidiært 30 dagers fengsel.
- (3) Rederiet A AS ble for de samme forholdene gitt forelegg på inndragning av 200 000 kroner, jf. havressursloven § 65.
- (4) Ingen av foreleggene ble vedtatt. De ble derfor fremmet for Haugaland tingrett til pådømmelse etter straffeprosessloven § 268.
- (5) Skipperen erkjente for tingretten straffskyld for så vidt gjaldt de manglende daglige rapporteringene. For øvrig ble grunnlaget for tiltalen og inndragningen bestridt.
- (6) Haugaland tingrett avsa 21. januar 2014 dom med slik domsslutning:

- "1. **B f 06 09 1958 dømmes for to overtredelser av havressurslovens § 62 jf forskrift av 21. desember 2009 nr 1743 om posisjonsrapportering og elektronisk rapportering for norske fiske- og fangstfartøy § 23 jf § 12, til å betale en bot stor kr 36 000 – trettisekstusen – eller hvis boten ikke betales til en straff av fengsel i 30 – tretti dager.**
2. **A AS frifinnes for kravet om inndragning, i inndragningsforelegg datert 03.05.2013.**
3. **B dømmes til å erstatte det offentlige saksomkostningene ved saken med kr 10 000 – titusen –. Beløpet forfaller til betaling 2 – to – uker etter at dommen er forkynt."**

- (7) Påtalemyndigheten anket frifinnelsen av A AS til Gulating lagmannsrett, som 5. juni 2014 avsa dom med slik domsslutning:

"I tingrettens dom gjøres den endring i domsslutningen punkt 3 at det i medhold av havressursloven § 65 første ledd inndras hos A AS 150 000 – etthundreogfemtitten – kroner."

- (8) A AS har anket til Høyesterett.
- (9) *Jeg er kommet til at anken ikke kan føre frem.*
- (10) Havressursloven § 65 lyder:
- "Ved brot på føresegner som er nemnde i §§ 60 til 63, kan fangst inndragast. Det same gjeld reiskapar, gjenstandar, eigedomar, anlegg eller fartøy som er brukte ved lovbrotet. Dette gjeld utan omsyn til kven som er eigar. I staden for tingen kan verdien heilt eller delvis inndragast hos den skuldige eller den det er handla på vegner av, eller hos eigaren."**
- (11) Havressursloven avløste den tidligere lov om saltvannsfiske, som hadde en regel med samme innhold i § 54. En tilsvarende inndragningsbestemmelse er inntatt i lov 17. desember 1976 nr. 91 om Norges økonomiske sone § 9.
- (12) Av havressursloven § 65 første punktum fremgår at fangst kan inndras ved overtredelse av regulerings- og kontrollbestemmelsene gitt i eller i medhold av §§ 60–63. Etter fjerde punktum kan fangstverdi inndras hos "den skuldige" – her skipperen – eller hos "eigaren" – her rederiet A AS.
- (13) Etter lovteksten er det eneste vilkåret for å foreta inndragning at de nevnte lovbestemmelsene er brutt. I tingrettens rettskraftige dom mot skipperen er det slått fast at han begikk et slikt brudd. Det følger da direkte av loven at inndragning enten kan foretas hos den skyldige eller hos eieren. I inndragningssak mot rederiet er det derfor ikke aktuelt å foreta noen ny prøving av om skipperen opptrådte uaktsomt, slik forsvareren tok til orde for under prosedyren for Høyesterett. Jeg finner det etter dette klart at vilkårene for å kunne foreta inndragning hos rederiet er til stede.
- (14) Jeg går så over til å vurdere rederiets øvrige innsigelser til lagmannsrettens vurdering av det inndragningskravet påtalemyndigheten har fremmet.
- (15) A AS har pekt på at inndragningsbestemmelsen i havressursloven § 65 er en kan-regel, og at inndragning bare kan foretas der en slik reaksjon er påkrevd. Etter mitt syn er det her

naturlig å søke veiledning i den alminnelige inndragningsbestemmelsen i straffeloven § 35 første ledd hvor det er fastsatt at inndragning bare kan foretas "såframt det finnes påkrevd av hensyn til formålet med den bestemmelse som setter straff for handlingen". Dessuten gir straffeloven av 2005 § 69, selv om den ennå ikke er trådt i kraft, anvisning på viktige momenter i kan-skjønnet som også må vektlegges i vår sak. Bestemmelsens tredje ledd lyder:

"Ved avgjørelsen av om inndragning skal foretas, og hvilket omfang inndragningen skal ha, skal det særlig legges vekt på om inndragning er påkrevd av hensyn til en effektiv håndheving av straffebudet, og om den er forholdsmessig. Når forholdsmessigheten vurderes, skal det blant annet legges vekt på andre reaksjoner som ilegges, og konsekvensene for den som inndragningen rettes mot."

(16) Jeg finner det etter dette klart at kan-bestemmelsen i havressursloven § 65 må forstås slik at inndragning bare kan foretas der det er påkrevd og forholdsmessig. Dette følger ikke bare av en alminnelig lovtolkning, men også av langvarig og fast rettspraksis som jeg snart skal gjøre rede for. Ved avgjørelsen av hvor terskelen i utgangspunktet bør ligge for hva som er påkrevd, gir forarbeider og rettspraksis god veiledning.

(17) I forarbeidene til havressursloven uttaler departementet at registerings- og rapporteringsplikten i fiskeriene "er svært sentrale for å sikre at hausting av ressursane skjer i tråd med gjeldende reglar og innanfor løyva og kvotane til fartøya". Det pekes videre på at inndragning er et av de mest effektive virkemidler i håndhevingen av fiskerilovgivningen, jf. Ot.prp. nr. 20 (2007–2008) side 165. Deretter heter det:

"Departementet meiner praksisen med inndraging bør førast vidare når det gjeld dei sakene som vert melde til politiet, og gjer difor framlegg om at havressurslova skal ha ei eiga inndragingsføresegn."

(18) Lovgivers generelle vurderinger av inndragningsinstituttets betydning for håndhevingen av fiskerilovgivningen er etter mitt syn sentrale ved den konkrete bedømmelsen av om inndragning er påkrevd. Det samme gjelder uttalelser i rettspraksis om inndragning i fiskerisaker. I så måte heter det i Rt. 1991 side 993 at

"[f]øringen av fangstdagboken er viktig blant annet av kontrollhensyn. Dette hensyn har vekt også ved vurderingen av spørsmålet om å ilegge inndragning og for inndragningens størrelse."

(19) Dette synet er senere fulgt opp i Rt. 1993 side 1347. Tilsvarende heter det i Rt. 2002 side 1063 på side 1064 at

"fangstdagbøkene [er] et viktig virkemiddel for ressursforvaltningen, gjennom fiskerimyndighetenes kvotekontroll og kvoteavregningen overfor det enkelte fiskefartøy".

(20) Videre uttaler førstvoterende:

"Unnlatt føring av fangstdagbok er i seg selv et alvorlig forhold, i betraktning av den sentrale rollen dette regelverket spiller i ressurskontrollen. Det vil regelmessig være grunn til å reagere med en ikke ubetydelig inndragning overfor rederiet, også i tilfeller der det i utgangspunktet dreier seg om lovlig fiske og det heller ikke er noe konkret grunnlag for mistanke om en planlagt skjult omsetning av fangsten."

- (21) Den normen Høyesterett her gir uttrykk for, er senere lagt til grunn i Rt. 2003 side 1543 avsnitt 15 og – hva særskilt gjelder adgangen til å inndra lovlig fangst – i Rt. 2010 side 1252 avsnitt 16 og 18.
- (22) Effektiv kontroll med fiskeriene er svært viktig av hensyn til ressursforvaltningen. I denne kontrollen er rapportering av fangst like sentralt i dag som tidligere, selv om rapporteringsmåten har endret seg. Etter den rettspraksis jeg har redegjort for, skal kontrollbehovet tillegges vekt ved spørsmålet om inndragning skal foretas.
- (23) Jeg går på bakgrunn av disse utgangspunktene over til den konkrete vurderingen av om inndragning er påkrevd og forholdsmessig i vår sak:
- (24) Forskrift om posisjonsrapportering og elektronisk rapportering for norske fiske- og fangstfartøy bestemmer i § 12 at fiskefartøy skal sende melding minst én gang daglig og senest innen klokken 23.59 UTC. Melding skal sendes uavhengig av om fartøyet har fisket siden forrige melding.
- (25) A AS har for Høyesterett understreket at tiltalepunktet om unnlatt daglig melding om fangst i tre tilfeller, knytter seg til forsinket melding og ikke unnlatt føring av fangsten. Rederiet synes ved dette å mene at kontrollformålet med rapporteringsordningen er ivarettatt i en slik grad at inndragning ikke vil være påkrevd og forholdsmessig.
- (26) Jeg har et annet syn på dette.
- (27) Reglene om melding av fangst bygger på at fiskeriforvaltningen skal ha et riktig sanntids bilde av fangstsituasjonen. Det følger av rettspraksis at inndragning er påkrevd for å kunne oppnå formålet med den straffesanksjonerte plikten til å melde riktig fangstmengde innenfor gjeldende tidsfrister; nemlig å kunne føre løpende kontroll som del av ressursforvaltningen. Det er intet ved vår sak som endrer dette utgangspunktet.
- (28) Rederiet har riktignok gjort gjeldende at inndragning ikke er påkrevd fordi manglende rapportering etter dagens elektroniske meldesystem blir oppdaget umiddelbart av fiskeriforvaltningen. Meldingen blir da purret opp og fangstvolumet blir innmeldt som forutsatt. Dette skjedde delvis også i nærværende sak.
- (29) Jeg oppfatter synspunktet slik at det bare refererer til den daglige meldeplikten. For så vidt gjelder feil estimat av fangstmengde kreves fortsatt – for alle praktiske formål – innveiing i fiskemottaket for å konstatere avvik.
- (30) Etter mitt syn kan ny teknologi som øker oppdagelsesrisikoen betydelig, ikke endre behovet for inndragning når rapporteringsplikten ikke etterleves. Jeg nøyer meg med å vise til hva jeg tidligere har nevnt om behovet for å kunne føre en løpende kontroll av hensyn til ressursforvaltningen og siktemålet med inndragningsinstituttet i den forbindelse.
- (31) Det skal ved vurderingen av forholdsmessigheten også legges vekt på andre reaksjoner som ilegges. Den straff skipperen er ilagt for lovbruddene, gjør etter min oppfatning ikke inndragningen mot A AS uforholdsmessig.

- (32) Min konklusjon er etter dette at det må foretas inndragning hos rederiet i vår sak.
- (33) Jeg går så over til å vurdere inndragningens størrelse.
- (34) A AS har gjort gjeldende at man ved inndragningen av 150 000 kroner for alle praktiske formål har inndratt hele fangstverdien på 164 443 kroner, til tross for at overtredelsen ut fra skyldgrad og omfang må anses som lite alvorlig.
- (35) Dette er jeg ikke enig i.
- (36) Jeg nevner at ved unnlatt føring av fangstdagbok fastsettes inndragningsbeløpet overfor rederiet etter rettspraksis med utgangspunkt i fangstens verdi, jf. Rt. 2002 side 1063. I dommen uttales at beløpet kan settes høyere i tilfeller der det er foretatt et ulovlig fiske.
- (37) Dommen fra 2002 har dannet norm for senere avgjørelser om inndragningsbeløpets størrelse. I Rt. 2003 side 1543 heter det i avsnitt 19:
- "Etter mitt syn vil hele fangstens verdi også i dette tilfellet være et naturlig utgangspunkt for vurderingen av inndragningsbeløpets størrelse. Imidlertid må det, ved den konkrete fastsettelsen av inndragningsbeløpet, skje en helhetsvurdering av de konkrete omstendigheter, særlig overtredelsens art og økonomiske betydning, graden av bebreidelse og rederiets økonomiske situasjon. Dette kan tilsi avvik så vel oppad som nedad i forhold til utgangspunktet."**
- (38) Uttalelsen er gjentatt i Rt. 2010 side 1252 avsnitt 23.
- (39) Også der det er tale om uaktsomt misvisende eller forsinket daglig rapportering av fangst, finner jeg det klart at det ut fra hensynet til en effektiv ressursforvaltning må tas utgangspunkt i fangstens verdi. Jeg utelukker imidlertid ikke at konkrete omstendigheter kan begrunne at det gjøres avvik, slik 2003-avgjørelsen også åpner for. Eksempelvis synes rene hendelige uhell, jf. hva som synes å ha vært lagt til grunn i Rt. 1993 side 1347, å kunne begrunne at man setter inndragningen til et lavere beløp enn fangstverdien.
- (40) Når det gjelder den konkrete utmålingen i vår sak, kan jeg ikke se at vi står overfor noen hendelige uhell. Rederiet har imidlertid gjort gjeldende at skipperens uaktsomhet i tilknytning til feilestimeringen er beskjedent. Særegenheter ved frakt av de aktuelle fiskeslagene i tanker over lang tid og distanse, med nedbryting av fisken og vannopptak i fiskekjøttet, skapte ifølge rederiet usikkerhet ved bruk av peileutstyret i tankene, som det hevdes var vanskelig å overkomme.
- (41) Om uaktsomheten har tingretten – med tilslutning fra lagmannsretten – uttalt:
- "Retten finner det imidlertid hevet over tvil at en sterkere prioritering av estimering av fangsten ... hadde ført til at beregningene [skipperen] er ansvarlig for hadde hatt langt mindre avvik. Denne vurderingen har sammenheng med rettens oppfatning av at særegenhetene ved brisling og absorbering av vann i fisken ikke kan forklare mer enn en begrenset del av avviket. ..."**
- (42) Jeg har ikke grunnlag for å bedømme aktsomhetsgraden annerledes enn de tidligere instanser. Lagmannsretten har bedømt underrapporteringen som "omfattende". Overtredelsen i vår sak gjelder dessuten ikke bare feil ved estimeringen, men også for sen

rapportering. Det kan etter mitt syn ikke være tvil om at de to overtredelsene sett i sammenheng gir grunnlag for den inndragning lagmannsretten har fastsatt.

- (43) A AS har ikke anført at det er forhold ved selskapets økonomi som kan begrunne at inndragningen bør settes ned.
- (44) Rederiet har til sist gjort gjeldende at inndragningsbeløpet må tilpasses at fangstverdien ikke har tilfalt foretaket i sin helhet ettersom mannskapet har fått utbetalt lott som utgjør 30 prosent av den samlede verdien etter dekning av kostnader.
- (45) Jeg kan ikke se at dette skal hensyntas ved fastsettelsen av inndragningens størrelse. Havressursloven § 65 gir adgang til å inndra fangst, eventuelt hele eller deler av fangstens verdi. Lovens utgangspunkt synes etter dette å være at fangstens verdi skal kunne inndras uten hensyn til kostnader eller andre fradrag. Dette har også vært utgangspunktet i rettspraksis. Jeg viser her til Rt. 2003 side 1543 avsnitt 19 der det – som allerede sitert – tales om "hele fangstens verdi" som utgangspunktet for inndragningen. Dette bekreftes også av Rt. 2002 side 1063 der det uttales:

"Forsvareren har anført at det bør tas hensyn til diverse trekk som fremgår av Råfisklagets avregning. Jeg kan ikke se at disse trekkene er relevante for vurderingen av inndragningsbeløpet. Heller ikke for øvrig kan jeg se at det foreligger grunner som taler for å fravike det ovennevnte utgangspunktet."

- (46) Jeg er etter dette kommet til at anken forkastes.
- (47) Jeg stemmer for denne

D O M :

Anken forkastes.

- (48) Dommer **Kallerud:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (49) Dommer **Arntzen:** Likeså.
- (50) Dommer **Bergsjø:** Likeså.
- (51) Dommar **Utgård:** Det same.
- (52) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

Anken forkastes.

Riktig utskrift bekreftes: